

quiteitura)' [1614, Aldrete], 'apuntalar (en Minería)' [DAut.].

Els romanistes poc ens havien ajudat: miraven com a propis dels dialectes italians els pocs exemplars que havien trobat d'aquest grup, i que en realitat eren manlles del cat. fets per la gent de Sicília i Sardenya: sic. *tipu* «zeppo», *attipari*, *'ntipari* «stivare», que Salvioni (*Per la fonetica e la morf. delle parlate merid.*, p. 17) pren com a descendents autòctons de STIPARE, i d'ell passen com a tals a aquest article del REW.

Coray (*Lipari*, VKR III, 338) i Spitzer (*LexikK*, 132) ja hi entreveuen alguna relació amb els mots cat., però vagament i sense decidir-se; Spitzer (*ZRPh*. XLIII, 487) es fixa en mots sards en *tip*- i *tup*- recollits per MLWagner (*Landleben Sardinien im Sp. d. Spr.*)¹⁵ fent-ne un grup nebulós amb el cat. *tip* i els ll. STIPARE i STUPPA; en *BhZRPh*. LXVIII, 321, pensa a relacionar *tip* amb la família expressiva del fr. *taper* 'picar', inspirant-se en un ús argòtic dels soldats francesos per a 'afartar-se' (sens dubte hi ha contactes, però secundaris, amb mots d'aquest compartiment semàntic com el mall. *atapir-se* 'atipar-se' TAPAS).

Haurien pogut trobar parentela més real amb *tibar*. en altres parlars romànics no catalans; sense comptar que *tivante* 'tibant' s'estén fins al baix-arag. de Casp i la Puebla de Ixar (*BDC* xxiv, 182). En parlars portuguesos es troben coincidències més curioses i més orientadores. A la Ribera del Tejo *estivar* és 'tibar una corda, posar-la tibant': Figueiredo defineix «esticar = retesar uma corda» («O Zé, *estiva* a tamiça ['llibant'] a ver se a manta do baceolo [el rec de la vinya] fica direita»); el dicc. de Bluteau (a. 1728) anota com a propi de la Beira i el Minho «*tiba*: apaga, amaina, mata» (Leite d. V., *Opúsc.* II, i, 114), i d'aquí deu venir l'argot gatuno *tiba* «navalha ou faca» (Bessa); MLWagner, VKR x, 24, n'ignora l'origen, però que els mots d'aquest grup tendien cap a l'ús argòtic ho veiem per *estivar la cigarra* «llenar la bolsa» en un dels *romances de germania* p.p. Juan Hidalgo (1608, cf. *RHispan.* XIII, 68). I veg. sobre *entibar*, infra.

Com ja hem d'esperar-ho, on trobarem parentela més real i més significativa és en llengua d'oc. Ja en Boyssset (Arles, a. 1401) trobem *tibar* «se roidir, être bien tendu, en parlant d'un câble» (Pansier, *L. Prov. à Avignon*): ni més ni menys que en català («aquesta cordeta *tiba* massa i es romprà»). Avui això és sobretot llgd.; però, amb intervals i matisos divergents, s'estén per tota la meitat Sud d'Oc, des dels Alps fins a l'Armanhac: tol. *tibà* «tendre, ajustar; *tibat* tendu, ajusté» (c. 1630, Doujat), *le courdèl tibad* 'le cordeau tendu', *la tibado de la cinto* (Visner); Albigès *tibà* «bander (un arc, une corde), tendre qqch. avec effort» (Gary); Clarmont d'Erau «*tibà*: tendre» (Pastre); Pezenàs «*tibà* tr.: tendre (une corde)» (Mâzuc). Continua a l'Oest fins al gascó del Gers: «*tibà*: tendre, tirer; p. ext. trimmer; *tibado*: action de tendre; effort pour tirer» (Palay). El mot ja no és viu a la Vall d'Aran ni a Luixon, però sí a tota la resta del Comenge (des de Melles i Arguenòs, a la sortida d'aquelles valls) i segueix per tots els depts. sencers de

H.-Garonne i Arieja i la zona de Lombez, *tibà* com a trad. de «tendre une corde»; *fè tibà* (*hè t.*) a Aulús i algun altre poble de Comenge, Coserans i Astarac, arribant Garona avall fins a Moissac (TarnG.): *ALGc.* III, 718.

Cap a l'Est també es troba, però allà té la forma duplicada *tiblà* i *tibà*, no sempre sense algun matis divergent, però pròxim. Ja en el llgd. or. hi ha alhora «*tibà*, *tiblà*: tendre, étendre en tirant» i també «*estiblà*, *tibà*: tendre ou dérider le linge sur la grève, où on l'a mis sécher / secouer un écheveau de fil, pour en démêler les brins et les devider plus aisément» (segons Sauvages, que més que res representa el Gard); però també fins a la punta NE. del provençal alpí, alhora «*tibar*: tendre» i «*estibar*: tirer sur un noeud, nouer de manière à ce qu'on ne puisse plus défaire le noeud» (Chabrand, *Le Parler du Queyras et des Alpes Cottiennes*).

En el llenguatge de Mistral trobem més aviat la variant amb *bl*: «Souto la pèu, li veno bouion, / lis efforts fan *tiblà* li tèmo di boutèu» («sous la peau les veines bouillent, les efforts tendent les muscles des mollets»), *Mireio* v, 38.7. En ell *tiblà*, segons altres casos, tant és intr. 'enrigidir-se' com tr. 'enrigidir'; i l'adj. *tiblan* és, ni més ni menys, sinònim del nostre 'tibant': «l'uei dóu bióu s'allumo: / à li jarré *tiblans*», *Li Prouvençalo* (v. 48 de pp. 343ss.). Però que en el seu llenguatge també ha existit la variant sense *-l* podem deduir-ho d'un substantiu *tibanèu*, que designa un tendal o cobert a manera de tenda, sota el qual acampen de nits, vora el Roine, uns pescadors; i que, per tant, ha de venir de *tibar*: el mateix que *tenda* de TENDERE. En comparèixer un hoste inesperat: «Pecaire! / Capitàs bèn: sian de pescaire; / emé nous-autre, anice, souto lou *tibanèu*, / vous coucharés au pèd dis aubo», *Mireio* VIII, 47.3.

Més al Nord l'àrea d'aquest mot arriba fins al centre d'Occitània, i també en les dues variants, si bé amb sentits més secundaris, dels quals un ve de la idea de 'tibar la garra, quedar rígid, agonitzant': Roergue «*tibà*: crever ou périr ---», i amb el canvi llgd. corrent de *bl* en *pl*, hi ha allí també *tiplà* amb accs. i derivats que almenys en part han de venir d'aquí (encara que s'hi pugui haver barrejat alguna altra cosa).³ Ronjat, *Gr. Ist. Prov. Mod.* II, 258, afegeix més detalls sobre aquest grup, als quals cal remetre, per més que la seva etimologia TYMPANUM (o un **tympulare*) sigui sense valor.

A tot això l'únic escrúpol que ens resta és la *-l-* de la variant; hom pot creure en algun fenomen fonètic, i Ronjat aplega casos d'un *-bl-* amb *-l-* adventícia a la p. 453, dolents en part o de poc valor, però no tots; també s'ocupa d'oc. mod. *tiblà*, Schuchardt (*ZRPh*. xxxiv, 260), sense resultats gaire lúcids; un cas semblant sembla ser el del rodanès *aciplà* en lloc d'*aciplà* 'ENSOPEGAR' (veg. allí); però desconfio d'aquesta gènesi fonètica (que seria de mal justificar), entre altres raons perquè *aciplà* pogué néixer justament per contagi del duplicat *tibà*/*tiblà*/*tiplà* (de forma i sentit no inconnexos). La raó ha d'estar en alguna conta-